

Антоненко Світлана Юріївна,
викладач історії та правознавства
Арбузинського професійного
аграрного ліцею.
І категорія

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ.

XXI століття – це ера інформаційного суспільства. Викладач, який раніше був «транслятором» знань, нині є «провайдером» в світі інформації.

Найважливішою умовою, яку висуває сучасне інформаційне суспільство до освіти, є конкурентоспроможність випускника, набуття ним таких якостей, як самостійно, критично і творчо мислити; грамотно працювати з інформацією (вміти збирати певні факти, аналізувати їх, робити ґрунтовні об'єктивні висновки; вирішувати певні задачі), адже на сьогодні — це один із найважливіших чинників успішності молодой людини. [1]

СЛАЙД 2 Інформаційні технології стають потужним засобом навчання. Їх використання привчає здобувача освіти жити в інформаційному середовищі. Застосування комп'ютерних технологій не лише допомагає уникнути в процесі навчання буденності, допомагає унаочнити нові поняття, підтримує інтерес до навчання, але й завжди носить творчий характер як для вчителя, так і для учнів. [5, с.4]

В наш час, через стрімке збільшення обсягів інформації, шкільні посібники не можуть вмістити всі наявні відомості. Ще й інформація швидко застаріває. Одне із завдань викладача полягає в тому, щоб навчити здобувачів освіти правильно користуватися сучасними гаджетами в пошуку інформації, її вибором та аналізом, а також використовувати отриману інформацію як безпосередньо під час уроку, так і під час підготовки домашнього завдання.

Саме через актуальність цієї проблеми протягом міжкатестаційного періоду я працювала над методичною темою «Формування інформаційної компетенції здобувачів освіти на уроках історії».

Інформаційна компетентність на уроках історії передбачає вміння учнів працювати з джерелами історичної інформації, будувати усні та письмові висловлювання про історичні факти, історичні постаті та історичні теорії. [4, 5]

СЛАЙД 3 У науковій літературі поняття інформаційної компетентності має різноманітне трактування. Так, П. Беспалов визначає це поняття як інтегральну характеристику особи, яка припускає мотивацію до засвоєння відповідних знань, здібність до вирішення завдань у навчальній і професійній діяльності за допомогою комп'ютерної техніки та володіння прийомами комп'ютерного мислення.

О. Шилова та М. Лебедева визначають інформаційно-комунікаційну компетентність як здатність індивіда вирішувати навчальні, життєві, професійні завдання з використанням інформаційно-комунікативних технологій. Інформаційно-комунікативна компетентність, за О.М. Спіріним, - це підтверджена здатність особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно-значущих, зокрема професійних, завдань у певній предметній галузі. [2, 62-63]

Таким чином, інформаційну компетентність ми трактуємо як сукупність трьох компонентів:

- інформаційний компонент: здатність ефективної роботи з інформацією у всіх її формах;
- комп'ютерний [комп'ютерно-технологічний, інформативний] компонент: формування умінь і навичок для роботи з сучасними комп'ютерними засобами, програмним забезпеченням;
- компонент застосовності: здатність використовувати сучасні засоби інформаційних і комп'ютерних технологій для роботи з інформацією, вирішення різнопланових завдань. [3, 57]

Сучасний педагог має активно впроваджувати ІКТ. Комп'ютери [телефони, планшети] стали невід'ємною частиною сучасності і тому без їх застосування урок неможливо уявити. Коли викладач застосовує ІКТ, урок набуває ефективності, здобувачі освіти краще сприймають матеріал уроку. Використання ІКТ є активуючим, мотивуючим фактором, так як здобувачі освіти попадають в звичне і комфортне для них середовище. Звичайний телефон [планшет] **СЛАЙД 4** на уроці можна перетворити на пристрій, за допомогою якого здобувачі освіти швидко шукають необхідну інформацію, виконують тестові завдання тематичного контролю. Коли учні не мають телефонного інтернету, роздаю з власного телефону і тоді всі мають можливість працювати із запропонованими онлайн – інструментами [LearningApps, Jamboard та ін.]

Сьогодні, в період пандемії для створення тестових завдань використовую платформу Google Classroom, а до цього працювала над створенням та систематизацією тестових завдань до кожної теми. Всі завдання для тематичного контролю, відповідно навчальної програми, зібрано мною у збірку. [«Збірка тестів з історії України для здобувачів освіти 10 та 11 класів» додається].

Сьогоднішній урок складно уявити без презентації, яка дає можливість зробити урок більш яскравим, а учням сприймати новий матеріал не лише на слух, а й візуально. Адже ми всі знаємо, що покоління Z, якими є наші вихованці, вважають в переважній більшості візуалами. Саме завдяки презентаціям великий обсяг інформації педагог може викласти лаконічно та в доступній для своїх учнів формі. **СЛАЙД 5** Завжди використовую власні презентації. Учнів також долучаю до створення презентацій, аби й вони учились збирати потрібну інформацію, вибирати головне, презентувати власні дослідження. На основі презентацій Microsoft PowerPoint та за допомогою програми Wondershare Video Editor створюю **СЛАЙД 6** так звані експрес-пояснення – озвучені короткі [до 10 хвилин] презентації для пояснення теми уроку [наприклад «Зародження дисидентського руху в Україні та його течії», «Причини, рушійні сили та періодизація Української революції 1917-1921 років» додаються]. Учні мають можливість не тільки бачити матеріал уроку, а й чути голос викладача, який коротко і доступно пояснює новий матеріал. Цей вид роботи, як показав досвід, допомагає здобувачам освіти під час дистанційної форми навчання зрозуміти головне та виконати домашнє завдання з цієї теми. За період роботи над цією проблемною темою створила та систематизувала презентації майже до кожної теми уроку.

Також під час своїх уроків використовую давно відомі проблемні питання. Дана форма роботи передбачає самостійну діяльність учнів по пошуку інформації. І, як правило, відповіді на питання учні знаходять з допомогою інтернету. **СЛАЙД 7** Наприклад, до теми «Хлібозаготівельні кризи. Форсована індустріалізація» перед учнями ставиться таке проблемне питання «Чи можна було уникнути Голодомору 1932-1933 років?». Проблемне питання «Чи могли ОУН-УПА та Червона армія об'єднатися для боротьби із загарбниками?» звучить до теми «Опір окупантам». Під час розгляду теми «Основні ідеї і течії у розвитку культури першої половини XX століття»

здобувачі освіти відповідають на питання «Чи справді українську культуру можна вважати невід’ємною частиною світової культури?» та інші проблемні питання. «Шукаючи» відповідь на проблемне питання, учні мають усвідомити, сприйняти та дати відповідь на нього під час спільної діяльності їх та викладача за максимальної самостійності здобувачів освіти, але під керівництвом викладача, який спрямовує їхню діяльність.

За допомогою **СЛАЙД 8** сайту Генератор ребусів (http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator) створюю та використовую ребуси як на початку уроку, для мотивації, так і наприкінці, для узагальнення вивченого. Це сприяє розвитку логічного, креативного та асоціативного мислення. На цьому сайті не потрібно реєструватися. Достатньо на головній сторінці обрати необхідну категорію ребусів. «Згенерувати ребус». Готовий ребус потрібно лише зберегти на комп’ютері як картинку.

Як одне із джерел інформації, використовую відеоматеріали в цілому та їх фрагменти з відеохостингу YouTube, які допомагають конкретизувати загальне уявлення про події. Наприклад, до теми «Помаранчева революція» використовую відео «Помаранчева революція» - 2004 <https://www.youtube.com/watch?v=0pCrpYZJuhs>; до теми «Політична розбудова суспільства» - відео «День в історії. Перші спроби загарбати український острів Тузла» https://www.youtube.com/watch?v=FTXuLgEFbDo&feature=emb_logo ; відео «Акт проголошення Незалежності України 1991 рік» <https://www.youtube.com/watch?v=21X1yrPAuq0> - до теми «Акт проголошення незалежності України» тощо. Також учні отримують посилання на відеоматеріал, переглядають його і потім обговорюємо переглянутий матеріал. Застосовую це під час групової роботи.

Не можна забувати й про найпоширеніше джерело інформації – шкільний підручник. Сьогодні ми забезпечені підручниками з історії, але багато інших шкільних підручників у вільному доступі. Наприклад, сайт <https://pidruchnyk.com.ua>, на якому розміщені шкільні підручники з будь-яких предметів в електронному варіанті pdf, які можна як читати онлайн, так і завантажити. **СЛАЙД 9** Як приклад, на етапі сприйняття нового матеріалу, розглядаючи тему «Україна в геополітичних планах країн Антанти і Центральних держав» учням пропонується, використовуючи підручник, заповнити таблицю «Україна в геополітичних планах Антанти та Троїстого союзу» чи пропонується опрацювати певний матеріал, що розміщений у підручнику (<https://pidruchnyk.com.ua/1228-istoriya-ukrainy-10-klas-vlasov-kulchycky.html>), а потім йде його обговорення (наприклад, тема «Прихід до влади у Росії більшовиків: позиція УЦР» та інші) тощо. Як показує практика, учні частіше використовують електронні версії підручників.

Використовую на уроках, як одне із джерел, краєзнавчий матеріал. **СЛАЙД 10** Це теми Першої світової війни, голодоморів 1921-23, 1932-33 та 1946-47 років, Другої світової війни, Голокосту. Учні з задоволенням долучаються до збору та обробки інформації. [знаходять фото, аудіо записи, документальні фільми]. Нещодавно навіть виникла ідея створення краєзнавчого онлайн – музею «Історія Арбузинщини»

Не можна не назвати і випереджувальні завдання, які учні отримують напередодні уроку. Здобувачам освіти необхідно самостійно опрацювати певний матеріал вдома, а на уроці вони мають можливість поділитися цією інформацією з іншими. Наприклад, до теми «Початок Другої світової війни» учні отримують випереджувальні завдання про прикордонні бої радянської армії, про оборону Севастополя, про операцію «Тайфун». Іноді ми утворюємо групи учнів, які повинні одне й те питання вивчити з різних

позицій та аргументувати свої відповіді. Такі завдання дуже доречно використовувати, коли потрібно розглянути за урок великий обсяг матеріалу.

На етапі узагальнення здобувачі освіти залюбки працюють із завданнями, **СЛАЙД 11** де потрібно розв'язати історичні приклади чи історичну задачу, **СЛАЙД 12** розшифрувати вислів. Такі завдання дуже активізують учнів і сприймаються ними як гра.

Викликом часу стала пандемія, яка внесла корективи в навчальний процес. Довелося дуже швидко освоювати платформу Google Classroom, **СЛАЙД 13** Google Sites. Для зручності в роботі мною створено персональний сайт (https://sites.google.com/d/1FAINnJefoQ-Li9faj8Rk31i8wCODviaN/p/1aRQmohTBamalGsh_m240zt0hKlqtRu-2H/edit) [«Персональний сайт викладачки історії та правознавства»]. На головній сторінці сайту розміщено календар пам'ятних дат, який завжди допоможе учням бути в курсі історичних дат чи подій. Переглянути матеріал заходів, що відбулися, можна обравши рубрику «Заходи». Тут розміщені й посилання на підручники. Сайт містить презентації, відповідно тематики уроків, відео з відеохостингу YouTube, експрес-пояснення до уроків та «Збірку тестів з історії України для здобувачів освіти 10 та 11 класів». Наразі працюю над поповненням сайту.

Особиста інформація:

antonenkosvitlana0@gmail.com

номер мобільного телефону, Viber – 0964509910

Використані та рекомендовані джерела

1. Бурій М.І. «Формування інформаційної компетентності учнів на уроках інформатики»
2. Десятов Д. Формування інформаційно-комунікаційної складової фахової компетентності вчителя-предметника в системі післядипломної педагогічної освіти. \\\ Вересень. – 2011. № 1-2. –с. 62-63.
- 3.Зангізорян Ш.С. Інформаційна компетентність школяра. \\\ Шкільна бібліотека. – 2011. № 1. – с. 57-60
- 4.Пошетун О. Державний стандарт та навчальна програма з історії як втілення новітніх тенденцій у розвитку шкільної історичної освіти \\\ Бібліотека журналу Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання. – 2013. №5-6. – с.10-11.
5. Руцька К. О. Використання ІКТ на уроках в початковій школі. Посібник для вчителя. – Вінниця. – 2016. – 78 с.